№ 243 Դեկտեմբերի 30 Հինգշաբթի 1882 Դեկտեմբերի 30 Հինգշաբթի № 243

ՏԱՍՆՄԷԿԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

„ՄՇԱԿ“

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

(ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1883 ԹՈՒԻՆ

կը հրատարակվի նոյն ձևով և նոյն պրօգրամայով:

ՊՐՕԳՐԱՄԱ.

I. ՏԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ: III. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: VII. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆելիետօն, վէպեր, ինքնուրոյն և թարգմանական յօդուածներ գիտութեան ամեն ճիւղերից, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ: Տարեկան 10 րուբլ, վեց ամսվայ 6 րուբլ, իւրաքանչիւր ամսվայ 1 րուբլ:
ՀԱՏՈՎ համարները 5 կոպէկ:
ՀԱՍՑԷ. Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մի պատասխան:—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Ալէքսանդրապոլից: Նամակ խմբագրին: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ֆրանսիա: Արտաքին լուրեր:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Խաչագողի յիշատակարանը:

ՄԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

—

„Մեղու Հայաստանի“ լրագիրը պատասխանելով „Մշակի“ № 241 մէջ տպված „Մի յօբելեան“ առաջնորդող յօդուածին ուզում է ապացուցանել որ „Մշակը“ և Գրիգոր Արծրունի զուրկ են համոզմունքից, իր այդ խօսքերի համար գլխաւոր ապացոյց բերելով երկու հետևեալ իրողութիւններ, նախ՝ որ մենք մի ժամանակ յարձակվեցանք Ներսէս պատրիարքի վրա, իսկ այժմ նրան գովում ենք և երկրորդ որ մենք „Մեղու“ լրագիրը այժմ խաւարասէր ենք անուանում, իսկ մի ժամանակ Գրիգոր Արծրունին ինքն աշխատակցում էր այդ լրագրին:

Դա ամենալաւ ապացոյց է որ մեր ինտելիգենցիա ասված ոզորմելի դասակարգը չը գիտէ որոշել սկզբունքը անձնական, պատահական երևոյթներից: Մենք օրինակ, մի հաստատ սկզբունքին ենք հետևում և տեսնում ենք որ Պօղոս, Կիրակոս կամ Ներսէս նոյն սկզբունքին են հետևում,—և մենք նրանց ի հարկէ համակրում ենք: Բայց յանկարծ տեսնում ենք որ նոյն Պօղոսը, կամ նոյն Ներսէսը շեղվեց այդ սկզբունքից, դաւաճանեց այն բանակին, որին ծառայում էր,—և մենք, ի հարկէ, կը սկսենք յարձակվել բանակից դուրս եկողի, փախչողի, իր ուղղութիւնից շեղվողի, ուղղութիւնը դաւաճանողի վրա: Նա մի քանի ժամանակից յետոյ կրկին վերադարձաւ իր հին բանակը,—և մենք նրան դարձեալ կը գովենք:

Ուրեմն մենք ամբողջ ժամանակ հաւատարիմ ենք մնում սկզբունքին, միայն փոփոխում ենք մեր դիրքը անձի վերաբերութեամբ, որ այս կամ այն կերպ շեղվում է իր և մեր ուղղութիւնից:

Այսօր մենք պաշտպանում ենք Ներսէս պատրիարքին, իսկ վաղը, եթէ նա նորից շեղվեց իր առաջվայ ուղղութիւնից, մենք կրկին կը քննադատենք նրան: Դրանով մենք ցոյց ենք տալիս, որ ոչ թէ փոփոխական ենք, այլ միշտ հաստատ ենք մեր ուղղութեան մէջ և պատրաստ ենք անձը զոհել սկզբունքի համար:

Իսկ ինչ որ վերաբերում է այն հարցին թէ Գրիգոր Արծրունի 1864 կամ 1865 թւին, երբ նա 19 կամ 20 տարեկան երիտասարդ ուսանող էր Ռուսաստանում և յետոյ արտասահմանից էլ շարունակում է գրել կամ „Մեղուի“ կամ „Հայկական Աշխարհի“ մէջ, դա ցոյց է տալիս միայն որ մարդը գրելու պահանջ ունէր և մեզանում ուրիշ ոչ մի պարբերական հրատարակութիւն չը կար ուրեղ կարելի էր գրել, բացի շաբաթական „Մեղու“ լրագրից և երկու երեք ամիս մի անգամ հրատարակվող „Հայկական Աշխարհ“ ամսագրից:

Նախ պէտք է ասել որ Գրիգոր Արծրունու բոլոր յօդուածները թէ „Մեղուի“ մէջ և թէ „Հայկական Աշխարհում“ կատարելապէս նոյն ուղղութեան էին հետևում, որին հետևում է այժմ „Մշակը“: Ուրեմն մենք մեր ուղղութիւնը չենք փոխում նայելով թէ ումից կաթ հաց ենք ստանում:

Մինչև անգամ եթէ մի 19 կամ 20 տարեկան երիտասարդ, մտաւորապէս դեռ չը կազմակերպված ուսանող, չունի մի հաստատ, որոշ ուղղութիւն,—դա ներելի է: Բայց ներելի չէ, երբ բարձր ուսում ստացած ինտելիգենցիային պատկանող, կեանքի մէջ վաղուց մտած և հասարակական գործիչներ դարձած քառասուն, յիսուն տարեկան մարդիկ որոշ ուղղութիւն, հաստատ համոզմունք չունեն:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

—

Դեկտեմբերի 24-ին

Որքան բաղդաւոր է այն ազգը, որի մտաւոր

ԽԱՉԱԳՈՂԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

—

Ես յիշեցի քաւոր Պետրոսի խօսքերը, որոնցմով աշխատում էր համոզել ինձ, որ ոչ ոքի չասեմ, թէ նրա համար մի այսպիսի բանալի եմ շինել,—ես յիշեցի այն ընծան, որով նա խաբեց ինձ, ատքից ցքլեւս նոր հագուստ կարել տալով ինձ համար... Ուրեմն, մի այսպիսի չար նպատակի համար էր բանալին, ուրեմն ես միջնորդ դարձայ մի չարագործութեան, իսկ իմ փոխարէն պիտի պատժվէր այն աղնիւ մարդը, որը այնքան սիրում էր ինձ, որը այնքան ուրախանում էր իմ յառաջադիմութեամբ, որը խոստանում էր աւելի և աւելի բախտաւորացնել ինձ... Այդ դառն մտածութիւնները պաշարեցին ինձ, երբ բացվեցաւ իմ առջև սարսափելի իրողութիւնը, և ես զռչեցի իմ խռովութեան մէջ.

—Այա քաւոր Պետրոսը... ապա քաւոր Պետրոսին ինչ պիտի անեն...

—Ո՞վ է քաւոր Պետրոսը, հարցրեց օսորդը զարմանալով:

—Մեր քաւոր Պետրոսը...

—Հա, ճանաչում եմ... Նա ինչով է խառն այդ գործի մէջ: Նա խաղաղ, հանդարտ շարունակում է իր սովորութեան համեմատ ամեն առաւօտ և երեկոյ եկեղեցի գնալ, աղօթել: Եկեղեցուց դուրս գալուց յետոյ, փողոցներով անցկենալու ժամանակ, աջ ու ձախ ողջունում է մարդկանց, աշխատում է ճանճերին էլ չը վշտացնել, որ իր հոգին Աստուծոյ դրախտից չը զրկվի...

Օրսորդի խօսքերի մէջ կար խիստ դառն հեգնութիւն դէպի քաւոր Պետրոսը, որոնք աւելի գրգռեցին իմ բարկութիւնը դէպի այդ զարշելի մարդը, և ես պատրաստվում էի այն չարագուշակ բանալիի ամբողջ պատմութիւնը յայտնել օսորդին, և ցոյց տալ, թէ ինչով է քաւոր Պետրոսը խառն աղալարների ամրոցի գողութեան գործի մէջ,—բայց այդ րոպէում օրսորդի ուշադրութիւնը գրաւեց մի այլ արարած, նա թողեց ինձ և երեսը շուռ տուեց դէպի այն կողմը:

Նրա շունը, որ մինչև այն րոպէն, գլուխը առջևի թաթիկների վրա դրած, պառկել էր տիրոջ մօտ, յանկարծ վազ տուեց և մտաւ մեզանից ոչ այնքան հեռու գտնված թփերի մէջ: Վարկենական խուզարկութիւնից յետոյ, գլուխը կրկին դուրս հանեց թփերի միջից, և մի առանձին հրաւիրական հայեացքով սկսեց նայել տիրոջ երեսին:

—Ի՞նչ կայ, Ջէյրան, հարցրեց տէրը:

Ջէյրանը արձակեց մի քանի խուլ մռնչիւններ:

—Հասկացայ, ասաց օրսորդը և վեր առեց իր մօտ դրած հրացանը:

Մեզանից բաւական տարածութեան վրա, մամռապատ քարաժայռի գլխին, կանգնած էր մի վայրենի այծ, և զգոյշ նայում էր իր շուրջը: Հեռուից երևում էր նա մի հաւի չափ: Ծերունի օրսորդի սրատես աչքերը տեսան նրան, հրացանը որոտաց, այծը գլորվեցաւ ցած:

—Տղերք, գնացէք վեր առէք, Աստուած ձեզ համար խորովածացու ուղարկեց:

Տղերքը վազեցին դէպի այն կողմը, իսկ ես քարացածի նման դեռ մնացել էի կանգնած, օրպէս մի կատաղի եղեռնագործ, որին յանկարծ տիրում է խղճահարութեան երկունքը:

Ծերունի օրսորդը դարձաւ դէպի ինձ, ասելով.

—Ընկեր, դու այստեղից դեռ ես չը պիտի հեռանաս. քեզ որոնում են, մնա այստեղ, մինչև անցնի վտանգը...

Նա այլ ես չը սպասեց իմ պատասխանին, և մնաք բարեաւ ասելով, հեռացաւ:

Կարօն իր ընկերների հետ վերադարձաւ, իրանց հետ բերելով այծը:

—Այն բոլորը, ինչ որ պատմեց քեզ օրսորդը, մենք առաջուց գիտէինք, ասաց Ասլանը:

—Դուք գիտէիք և թագցնում էիք ինձանից, գոչեցի ես վրդովված ձայնով:

—Մենք չէինք ուզում քեզ տխրեցնել:

Մինչև ընկերներս մորթեցին այծը, մինչև յօշոտեցին, մինչև կրակ վառեցին, գիշերից բաւական անցաւ: Առատ խորովածը մատակարարում էր նրանց սեղանին այն ճոխ ընթրիքներից մէկը, որի նմանը խիստ հազիւ անգամ նրանք վայելում էին անմարդաբնակ անտառում: Գինին նոյնպէս առատ էր: Զը նայելով, որ ընկերներս ամեն կերպ աշխատում էին ուրախացնել ինձ, վանել իմ տխրութիւնը, բայց հնար չէր լինում: Իմ սիրտը լցված էր անսահման դառնութեամբ, գլխումս պըտըտվում էին հազարաւոր սատանաներ: Ես ոչինչ ուտել չը կարողացայ, միայն խմում էի, աշխատում էի գոնէ գինով թմրեցնել ինձ տանջող ցաւերը: Բայց նա էլ չէր օգնում: Ալմաստայ զօրեղ գինին ինձ վրա ջրի ազդեցութիւն էր անում:

—Անհոգ կա՛ց, Մուրադ, ասաց ինձ Կարօն,—մենք չենք թողնի, որ քո վարպետի ձեռքը կտրեն:

—Դո՞ւք, հարցրի ես թերահաւատութեամբ,—դուք ինչ կարող էք անել:

—Մենք շատ բան կարող ենք անել, պատասխանեց Կարօն մի առանձին անձնավստահութեամբ:

Ես չը կամեցայ ընկերներիս հպարտութիւնը վիրաւորել և լուռ կացայ:

—Համար չենք անում, Մուրադ, շարունակեց Կարօն բաւական լուրջ կերպով.—քո վարպետը առաջիկայ գիշերում ազատված կը լինի բանտից: Միւս առաւօտը, երբ բանտի դռները բաց կանեն, որ տանեն նրան հրապարակի վրա ձեռքը կտրելու համար, կը գտնեն նրան անյայտացած:

—Դա անկարելի բան է:

—Շատ հնարաւոր է, պատասխանեց Կարօն:—Ամեն ինչ կարգադրված է, ինքը ծերունի օրսորդը կառաջնորդէ մեզ. մենք ունենք ուրիշ ընկերներ ես...

Վերջին բառերը, կարծես, սխալմամբ նա բաց թողեց բերանից, և շուտով խօսքը փոխեց.

—Դու էլ, ի հարկէ, մեզ հետ կը լինես:

—Վարպետիս ազատութեան համար ես դժոխքն էլ կը մտնեմ:

Ընթրիքից յետոյ ընկերներս շուտով պառկեցան, քնեցին, երևի, առաջիկայ գիշերվայ արշաւանքի համար աւելի կազդուրվելու մտքով: Բայց ես քընել չը կարողացայ:

Զով գիշեր էր. մեղմիկ քամին հազիւ օրօրում էր քնած տերևները և անտառի լռութիւնը կենդանանում էր ծառերի խորհրդաւոր սօսափիւնով:

Ես միայնակ նստած էի տաղաւարի մօտ, ականջ էի դնում: Խառն մտածութիւններ անհանգստացնում էին ինձ: Կարօի խօսքերը անհաւատալի էին թւում: Ես աւելի հաւանական էի գտնում, որ ոգևորված գինու ազդեցութեամբ, նա միայն կամեցաւ առժամանակ հանգստացնել ինձ: Եթէ մի այսպիսի դիտաւորութիւն լինէր, ծերունի օրսորդը անպատճառ կասէր ինձ: Բայց նա ոչինչ չը յայտնեց և հեռացաւ:

«Երկու օրից յետոյ, հրապարակի վրա, դահիճը պիտի կտրէ նրա աջ ձեռքի բազուկը»... յիշեցի ես ծերունի օրսորդի խօսքերը:—Անմեղ մարդը պիտի պատժվէր ինձ նման մի յիմար համբակի և մի նենգաւոր չարագործի պատճառով...: Ոչ, ոչ, մտածում էի ես, այդ անկարելի բան է... կը գընամ քաւոր Պետրոսի մօտ, հէնց այս գիշեր կը գնամ... կասեմ նրան, դու ինձ խաբեցիր, այժմ քո չարագործութեան պատճառով պատժվում է մի արդար մարդ... կամ պիտի գնաս դատաւորի մօտ և յայտնես, թէ դու ես մեղաւորը, որ ազատես նրան դատապարտութիւնից... կամ ես ինքս կը գնամ և ամեն ինչ կը յայտնեմ, ուր որ հարկն է...

Այդ մտածութիւնները, կարծես թէ, ինձ ուժ

կեանքի մէջ մասնակցում է և կինը, ազգի ընտանիքի հիմքը, այն կինը, որ դարեր նախապաշարմունքների մէջ մնացած, առագաստի տակ սոսկ առարկութեան ենթարկված, զուրկ էր անգամ ազատ «այո և ոչ» բառերն արտասանելուց, իսկ այսօր մաքառելով այդ խաւար հնադարեան մթութեան դէմ,—ասպարէզ է դուրս գալիս խորհելու, մտածելու, կրթելու, դաստիարակելու և տղամարդկանց հետ համարեա հաւասարաչափ գործելու:—Թէ որքան ուղիղ են ասածներս մեր հայ կանանց և օրիորդների վերաբերութեամբ, բաւական է մեզ թերթել մեր պարբերական հրատարակութիւնները, որ տեսնենք նոցա փոյթը, ջանքը դէպի հասարակական ազգաշէն բարենպատակ գործերը:

Վերջին ժամանակներս Ալէքսանդրապօլի կանանց և օրիորդների մի խումբ կարծես զգացած լինեն իրանց բարձր կոչումը, որի առթիւ և ամսիս 19-ին, կիրակի առաւօտեան, ժամի 10-ին տիկին Հեղինէ Յովհաննջանեանցի տանը մի ժողով կայացրին:

Առհասարակ Ալէքսանդրապօլում կինը զուրկ է ամէն մի զբօսանքից, վայելչութիւնից: Դոքա ոչ մի միջոց չունեն զարգանալու և եթէ մասնաւորապէս ունեն էլ, տնային հանգամանքները նոցա արգելում են: Այս բաւական չէ: Իւրաքանչիւր տարի երկու միջնակարգ օրիորդական դպրոցներից մի որոշ պրօցէնտ օրիորդներ են աւարտում, որոնք, դարձեալ դատապարտվելով տնային անշարժ կեանքին, զուրկ են մնում ամէն մի հասարակական շրջաններից,—հետևապէս և պարզ է, որ նոքա ուսումնարանից տուն գալով աւելի մոռանում են սովորածները, քան թէ նոր բան սովորում: Կրկնում եմ. այդ խեղճ արարածները զուրկ են ամէն մի զբօսանքից,—մասնաւորապէս նոցա կարելի է տեսնել խնջոյքներում, հարսանիքներում, սակաւ էլ կիրակի օրերը եկեղեցիներում, սակայն այդ դէպքերում էլ նոքա հազիւ միջոց են ունենում իրար առողջութիւնը հարցնելու, իրար թանգագին զարդերը տնղելու, աւելի ոչինչ: Այսպէս ահա Ալէքսանդրապօլի հայ կինը, հայ աղջիկը չորս մռայլ պատերի մէջ ճզմում է, մաշում է իր ծաղկափթիթ օրերը, զերծ ամէն մի ընկերական կեանքից, ամէն մի ազատ բայց վսեմ խօսքից: Այն նկատմամբ ճշգրիտ բացատրութիւններ տալը մեզ շատ հեռու կը տանէր, նա մանաւանդ որ ներկայ գրութեանս շարժառիթը բոլորովին այլ է:

Վերոյիշեալ երևոյթների կորստաբեր հետևանքներն էին, որք վերջին ժամանակներումս մի քանի շրջաններում կանանց և օրիորդների մէջ միտք յարուցին լոյս աշխարհ դուրս գալու՝ արձագանք տալ իրանց տարաշխարհիկ քոյրերի փրկարար ձայնին:—Ամսիս 19-ին, կիրակի առաւօտեան ժամը 10-ին, տիկին Հեղինէ Յովհաննջանեանցի տանը կայացաւ «կանանց, այսպէս ասած, ընթերցասիրաց ընկերութեան» առաջին նիստը *): Բայց պէտք է 'ի նկատի ունեցած, որ մի այդպիսի ընկերութիւն կազմելու պատրաստականութիւնը արդէն վաղօրօք մօտաւորապէս վաթսուն կանայք և օրիորդ յայտնած էին, սակայն ժողովի օրը նրանցից քիչերն էին հաւաքված, բայց և այնպէս ժողովը անօգուտ չէ անցել: Ընտրել են իրանց միջից նախագահ՝ տիկին Հեղինէ Յովհաննջանեանցին, քարտուղարուհի՝—օրիորդ Կատարինէ Քանդարեանցին և գանձապահուհի՝—տիկին Նրանուհի Տէգրանեանցին: Ապա և որոշել են: ա) Իւրաքանչիւրը 6 րուբլի անդամակցական վճար տայ, որ թէ այդ փողերով լրագիրներ և գրքեր բերվեն, և թէ ամեռական մի քանի մանր մունր ծախսերը հոգացվեն: բ) Մինչև ընկերութեան կանոնադրվելը նիստերը կայանեն նոյն Յովհաննջանեանցի տանը, իսկ յետոյ վարձել մէկ յարմարաւոր սենեակ և այնտեղ ժողովվել: գ) Ընկերութեանը, որպէս անդամակցուհիներ, կարող են գրվել միայն կանայք և օրիորդներ: Տղամարդիկ չեն մասնակցում. նրանց մասին հարց է յարուցվել, որ նոքա կարող էին բարոյապէս և նիւթապէս օգնել, բայց առաջարկութիւնը մերժվել է: Սա ևս մի նշան է, որ մեծապատիւ տիկիններն ու օրիորդները ուզում են ինքնուրոյն կերպով գործել:—Տայ Աստուած,—մենք ուրախ ենք: դ) Պարապմունքները ընդհանրապէս պէտք է լինեն. լրագիրների, ամսաթերթերի և առհասարակ գեղեցիկ յօդուածների ընթերցանութիւն հանդերձ բացատրութեամբ, որոնք կը վերաբերէին բարոյագիտութեանը, ընտեսագիտութեանը, պճնասիրութեանը և այլն, որոնք, մանաւանդ վերջիններս, Ալէքսանդրապօլում ծայրահեղութեան են հասած: ե) Հէնց նոյն օրը վճռել են, որքան կարելի է պարզ հագնվել և յաճախել նիստերին, չը զարմացնել ոչ ոքի թանգագին ակնեղէններով և կերպասներով: Մի քանի կէտեր թողնելով երկրորդ նիստին, իրար ձեռք սեղմելով և գործին յաջողութիւն ցանկանալով ցրվել են:

Մենք էլ մեր կողմից չենք կարող անտարբեր գտնվել դէպի այդ հասարակաշէն գործի յաջողութիւնը: Սեղմում ենք այդ ազնիւ տիկինների և օրիորդների ձեռքը, շնորհաւորելով այդ նոր ասպարէզը և ցանկանալով նոցա արիութիւն, տոկունութիւն և որ գլխաւորն է՝—կամք և միութեամբ գործելու սէր, առանց որի ոչինչ չը կայ աշխարհում:—Ամէն մի գործի սկզբնաւորութիւն միշտ խոչընդոտների է հանդիպում, որոնց առջև մարդս չը պէտք է ընկճվի, այլ նրանց դէմ բուռն զօրութեամբ պէտք է դիմադրէ: Թող մեր տիկիններն ու օրիորդները ապացուցանեն թէ՝ հայ կինը և հայ աղջիկը նոյնքան ընդունակ են ինքնուրոյն կերպով գործելու, որքան և մարդը:

Բարեացակամ

*) Մենք մեր կողմից «Ընթերցասիրաց» անունը տուինք, որովհետև նոյն օրվայ նիստի մէջ դեռ չէ որոշվել ընկերութեան—յատուկ անունը. ընկերութեան նպատակը աչքի առաջ ունենալով յիշեալ անունը տուինք:—Ծան. Հեղ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, 24 դեկտեմբերի

Թիֆլիս քաղաքի Հաւլաբար թաղում 12 տարուց աւելի է, որ գոյութիւն ունի սուրբ Մարիամեան օրիորդական ուսումնարանը: Ինչպէս յայտնի է, այդ ուսումնարանը բացվեցաւ Նորաշէնի ս. Մարիամեան դպրոցից անմիջապէս յետոյ, որպէս նորա բաժանմունք, այնպէս որ Հաւլաբարի սուրբ Մարիամեան ուսումնարանը մեր օրիորդաց դպրոցներից երկրորդ անդրանիկն է. այնուհետև թեմական վերատեսուչ արժ. Տէր-Սահակեանցի օրով նա բաժանվում է և դառնում է անկախ ծխական դպրոց: Զարմանալի է, որ այդ ուսումնարանը մինչև 1882 թ. յառաջացած չը լինելով որ և է եկեղեցուն, իր գոյութիւնից մինչև այսօր թեմ. վերատեսուչների կողմից մի առանձին ուշադրութեան առարկայ չէ դառնում: Բայց նոյն իսկ այդ դպրոցի հիմնարկութեան փաստը, դեռ այն ժամանակներում, երբ Թիֆլիսում միայն մի հատ հայ օրիորդաց դպրոց կար, ցոյց է տալիս՝ թէ որքան կարեւոր էր նորա գոյութիւնը: Այս երկար տարիների ընթացքում, ուսումնարանը պահպանվում է պատահական նուէրներով և միջոցներով. բայց նորան կենդանի պահողները այն անձինք էին, որոնք անխոնջ գործում էին: Վերջին տարիներս ուսումնարանի մէջ գործող անձանց շնորհիւ բացվում են և աւելանում մի քանի պատրաստական դասարաններ և դպրոցը իր սահմանի մէջ բռնում է արժանաւոր և վայելուչ դիրք: Սակայն մի դպրոց, այն ևս երեք դասարանից կազմած, որ չունի սեպհական շինութիւն, չունի դրամագլուխ, հաստատ աղբիւրներ իր գոյութեան համար և որը պահելու համար առ նուազն տարեկան 3,000 րուբլ է հարկաւոր, ի հարկէ, այդպիսի մի դպրոց կարող է միայն իր գոյութիւնը պահել, քանի որ եռանդով և անձնուիրութեամբ կը շարունակեն նորա միջի գործողները, իսկ այդ գործողները եղել են մինչև այսօր մեր ծխական դպրոցների անապահով ուսուցիչները, որոնք բնականապէս կարող էին ճնշվել կենսական պիտոյքների հարուածների տակ, եթէ ի նկատի ունենանք և այն, որ նոցա ստացած ռոճիկները շատ չնչին են եղել և տեսուչը ևս մինչև այսօր ձրի է վարել իր պաշտօնը: Դպրոցը մի վերացական առարկայ չէ. չը կան գործողներ, չը կայ և՛ դպրոց: Բայց ո՞ր մտածող հայի աչքը Թիֆլիսի վրա չէ, և ո՞ր հայը իր բոլոր յոյսը չէ դնում նորաբոյս սերնդի վրա, ո՞ր հայրը չէ ձգտում իր զաւակին մատակարարել անհամեմատ աւելի ուսում, քան թէ ինքն ունի: Հարկաւո՞ր է արդեօք կրկնել այն՝ թէ մայրն է, որ իր զաւակի բնաւորութեան, կրթութեան և ուղղութեան «վէմ անկեանն» է դնում: Հաւլաբարում հարկաւոր է օրիորդաց մի կենտրօնական, միջնակարգ ուսումնարան: Ուսումնարանի տեսուչ պ. Կարապետ Թէմուրազեան այս վերջին ամենակարեւոր կէտի վրա դարձրեց իր ուշադրութիւնը և իրեն երեցփոխան Հաւլաբարի Էջմիածնեցւոց ս. Գէորգ եկեղեցու, ջանք գործ դրեց ծխականների աջակցութեամբ և պ. թեմ. վերատեսչի վաւերացմամբ նախ՝ սուրբ Մարիամեան օրիորդաց ուսումնարանը յառաջացնել տալ Էջմիածնեցւոց սուրբ Գէորգ եկեղեցուն: Ապա ընտրվեցան ուսումնարանի համար հոգաբարձուք և խնամակալք ընդամենը վեց հոգի:—Կազմելով վեց անձինքս միասին ուսումնարանի վարչութիւնը, անհրաժեշտ ենք համարում մեզ խիստ նուիրական նպատակ դնել՝ բարձրացնել սուրբ Մարիամեան ուսումնարանը մինչև միջնակարգ ուսումնարանի, որը Հաւլաբարը կը դարձնի իր ժամանակին մի կենտրօն, Հաւլաբարը, որ ունի աւելի քան հ ի ն գ հ ա զ ա ր հայ գերդաստան: Դպրոցը ընդունելիս այս նոյեմբեր ամսին մենք պատահում ենք 937 րուբլ պարտքի, որը օրից օր անշուշտ աճում է և, մօտ 900 րուբլ պակասի, որը պէտք է ստացվի մասամբ բարերական տուրքերից և մասամբ եկեղեցական նըպաստներից: Սկսում ենք մեր այս ծանր պաշտօնը, միանգամայն յուսալով բազմահայ Թիֆլիս քաղաքի և մեր հեռաւոր հայրենակցաց աջակցութեան վրա: Յառաջիկայ մայիս ամսից մտադիր ենք ձեռնարկել մի օրինակելի ուսումնարանի շինութեան: Չը մոռանալով, որ ամենազօրեղ զէնքը ժողովրդի կեանքում, գիտութիւնն է, և մեր հասարակութիւնը անհամեմատ աւելի պէտք ունի

տունն, ես վեր կացայ: Իմ խռովութեան մէջ ես մինչև անգամ մոռացայ այն խօսքերը, որ ընթրիքի ժամանակ Կարօն ասաց ինձ,—մոռացայ և իմ խոստումնքը, թէ նրանց հետ դժոխքն էլ կը մըտնեմ սիրելի վարպետիս ազատելու համար:

Տաղաւարի մօտ դեռ վառվում էր կրակը և աղօտ լոյսը տարածում էր քնած ընկերներիս վրա: Մի անբացատրելի նախազգեցութեամբ, կարծես, զգում էի, թէ այլ ևս չը պիտի տեսնեմ այդ կեանքով լի, եռանդոտ և անկեղծ բարեկամներիս: Նըրանք քնած էին տաղաւարի մէջ: Ես մօտեցայ, խոնարհվեցայ, և արտասուքը աչքերումս, համբուրեցի երեքի երեսները, ապա դուրս եկայ տաղաւարից: Եւ վերջին անգամ հայեացք ձգելով այն անտառային մենաւոր խրճթի վրա, որ կապված էր իմ պատանեկութեան սրտի հետ անմոռանալի յիշատակներով,—«մնաք բարեաւ, սիրելի ընկերներ», ասեցի և հեռացայ...

—

Բ.

ԿՐԿԻՆ ՄՈԼՈՐՈՒԹԻՒՆ

Դուրս գալով անտառից, սկսեցի դիմել մեր գիւղը: Անդադար նայում էի դէպի «աղօթարանը», որ տեսնեմ, արդեօք չէ՞ ծագում օրը: Դեռ բաւական գիշեր կար: Խաւարը ինձ պէտք էր. մթութեան մէջ ես շատ բան ունէի կատարելու...

Մտայ մեր գիւղը: Նա նիրհում էր խորին քնի մէջ. միայն երբեմն մի ոք և իցէ անհամբեր շան անխորհուրդ աղաղակը ընդհատում էր գիշերային լռութիւնը: Իմ սիրտը բաբախում էր և՛ ուրախութիւնից և՛ տրտմութիւնից: Ուրախ էի, որ պիտի տեսնեմ մօրս, քոյրերիս և վերջապէս Սառային: Տրտում էի, երբ յիշում էի վարպետիս ցաւալի դրութիւնը:

Ես վճռել էի մի սարսափելի դիտաւորութիւն. նախ գնալ քաւոր Պետրոսի մօտ, առաջարկել նըրան, որ դիմէ դատաւորին և յայտնէ, թէ ինքն է կատարված չարագործութեան հեղինակը և ազատէ անմեղ վարպետիս կեանքը: Իսկ եթէ քաւոր Պետրոսը այնքան ազնւութիւն չի ունենայ, որ յանձն առնէ իմ առաջարկութիւնը,—ես երդվել էի իմ սուրը ցցել նրա նենգաւոր սրտի մէջ, և նրա դիակի վրայից անցնելով, ինքս անձամբ գընալ այն հրապարակի վրա, ուր պիտի կատարվէր վարպետիս դատապարտութեան վճիռը, և իմ ձեռքով մեկնել դահճին, ասելով. «կտրեցէք այդ բազուկը, այդ ձեռքով է շինված այն բանալին»...

Այդ մտածութիւններով բորբոքված, ես արդէն գտնվում էի քաւոր Պետրոսի դրան հանդէպ: Բոկեցի դռան մուրճը զարկել: Յայտնվեցաւ ծառան, յայտնեց, որ աղան տանը չէ:

—Ի՞նչպէս տանը չէ, յիմար, գոչեցի ես, և չը հաւատալով նրա խօսքերին, ներս մտայ:

—Ասում եմ տանը չէ, էլի, պատասխանեց նա մրմրթալով,—գնա աչքովդ տես, թէ կը գտնես, այն ժամանակ ասա ինձ յիմար:

—Իսկ քաւորկինը:

—Քաւոր կինը քնած է:

Բայց մեր ձայնից քաւոր կինը արդէն զարթնել էր, նա կիսահագնված, ճրագը ձեռին դուրս եկաւ բակը, ուր ես վիճում էի ծառայի հետ:

—Ա՛խ, Մուրադ, զաւակս, դո՞ւ ես, ասաց նա դառն հառաչանքով, մօտեցաւ, գրկեց ինձ:

Ես ապշած մնացի:

—Փա՜ռք քեզ, Աստուած, փա՜ռք քեզ, ասում էր նա արտասուքը աչքերում.—ես քեզ բոլորովին կորած էի համարում... դարձեալ փա՜ռք լինի մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսին, որ կարողացայ տեսնել քեզ...

Քաւոր կնոջ գթասրտութիւնը ինձ բոլորովին զինաթափ արեց. իմ կատաղութիւնը բաւական մեղմացաւ, և ես հանդարտութեամբ յայտնեցի, թէ ցանկանում էի քաւոր Պետրոսին տեսնել:

—Քանի շաբաթ է, որ նա տանը չէ, զաւակս, ո՞ւր է գնացել, մենք էլ չը գիտենք: Այն օրից, որ քո վարպետի հետ պատահեց այն դժբախտութիւնը (Ա՛խ, Թող Աստուած ինքը ողորմութիւն անէ այն խեղճին) Պետրոսը քուն և հանգստութիւն չունէր, ասում էր, սուրբ Տիրամայր, այդ ինչ պատահեց, միշտ քեզ վրա էր մտածում, միշտ քեզ համար էր աղօթում: Յետոյ ասաց ինձ, կնիկ, ես պիտի գնամ գտնեմ Մուրադին, անփորձ տղայ է, չը լինի թէ նա էլ վտանգի մէջ ընկնի:—Գնաց քեզ պտռելու, ա՛խ, հիմա ո՞րքան կուրախանայ, երբ տեսնէ, որ դու ողջ-առողջ տուն ես եկել...

Ես ամենևին չէի կասկածում, որ քաւոր Պետրոսը իմ մասին անհանգիստ կը լինէր, ես բոլորովին հաւատում էի, որ նա գնացել էր ինձ որոնելու, որովհետև իմ մի սխալ քայլից, իմ մի անզգոյշ խօսքից կախված էր նրա կեանքը: Այդ պատճառով կարճ կապեցի քաւորկնոջ հետ, որովհետև գիշերը անցնում էր, շտապում էի մօրս տեսնել:

—Մնա՜ մեզ մօտ, զաւակս, թախանձում էր քաւոր կինը,—այդ ժամանակ ո՞ւր ես գնում:

Երբ ես յայտնեցի, թէ գնում եմ մօրս տեսնելու, նա ասաց.

—Գնա՛, զաւակս, պէտք է նրան էլ ուրախացնել. խեղճ կնիկ, ո՜րքան լաց էր լինում նա քո համար, ասում էր՝ Մուրադս կորաւ, էլ չեմ տեսնի նրան... հիմա կը տեսնէ, կուրախանայ:

Երբ ես կամենում էի բակից դուրս գալ, քաւորկինը խորհուրդ տուեց, որ ծառային ինձ հետ տանեմ,—գիշեր է, զաւակս, ասում էր նա,—մի՛ է խմանում, կարող է հազար չար ու բարի պատահել...

—Պէտք չէ, ասեցի ես և հեռացայ:

Դուրս գալով փողոցի խաւարի մէջ, ինձ պաշարեցին նոր և աւելի ծանր մտածութիւններ.—քաւոր Պետրոսին չը գտայ, ուրեմն նրա մասին իմ բոլոր նախապատրաստութիւնները ոչնչացան, իզուր անցան...: Ի՞նչ էր մնում անել: Վարպետիս դատապարտելու օրը մօտ էր.—երկու գիշեր ևս, այնուհետև նրան պիտի դուրս բերէին մեղապարտների հրապարակի վրա...: Ի՞նչ պիտի անէի, եթէ մինչև այնօր չը գտնէի քաւոր Պետրոսին: Ահա մի հարց, որին վճիռ տալու մէջ ես դժուարանում էի:—«Եթէ նրան չը գտնեմ, ինձ կը մնայ կատարել իմ վերջին դիտաւորութիւնը, այսինքն, անձամբ ներկայանալ դատաւորի մօտ, խոստովանել ճշմարիտ իրողութիւնը, և իմ աջը մեկնելով դահճի դանակի առջև, ասել՝ կտրեցէք այդ ձեռքը, որ իր միամտութեամբ մի չարագործի համար գործիք դարձաւ»...

Բայց պէտք էր նախ և առաջ տեսնել մօրս հետ. նա կը մեռնէր կսկիծից, եթէ յանկարծ կը լսէր սիրելի որդու բօթը:

Ես մտայ այն փողոցը, ուր գտնվում էր մեր տունը:

Պարսից վարչութեան կամայականութիւնները ինձ բաւական յայտնի էին. ես գիտէի, եթէ մի յանցաւոր փախստական է դառնում, կառավարութիւնը կամ կալանաւորում է նրա ազգականներին, կամ նրա տան վրա սարվազներ է դնում, սկսում են նեղացնել տանեցիներին, մինչև փախստականը յայտնվի: Ի՞նչ պիտի անեմ, մտածում էի ես, եթէ կը գտնեմ մեր տունը և կը տեսնեմ այնտեղ սարվազներով լցված: Քաւորկինը այդ մասին ինձ ոչինչ չասեց, և ես այնքան շփոթված էի, որ մոռացայ հարցնելու, թէ ինչ դրութեան մէջ է մեր տունը:

Վճռեցի նախ գնալ Սառայի մօտ, նրանից տեղեկանալ մեր ընտանիքի դրութեան մասին, յետոյ գնալ մօրս տեսնելու: Սառայենց տունը կից էր մեր տանը, նրան, ի հարկէ, յայտնի կը լինէր ամեն ինչ:

(Կը շարունակվի)

այդ գնքըն, վստահանում ենք մեր սիրելի ազգայնոց քաղցր ուշադրութիւնը հրաւիրել ս. Մ ա ր ի ա մ ե ա ն ուսումնարանի ապահովութեան գործին: Օժանդակութիւնները թող բարեհաճեն ուղղել այս հասցէով՝ Թիֆլիս, բժիշկ Նաւասարդեանին (Կուկիայ, մամուլոր հիւանդանոց, տուն Ախվերդեանի), նոյնպէս պ. Մկ. Սալամբէկեանին (սեպհական տուն, Էրզրումի հրապարակի վրա): Մեզ քաղցր է յիշել մեր խորին շնորհակալութիւնը Թիֆլիսի «Հայուհեաց բարեգործական ընկերութեան» մեծարգոյ վարչութեանը, որ ի նոսոյ համակրելով վարչութեանս ուղղութեանը նուիրեց մեր ձեռնարկած դպրոցին 50 րուբլ:

Ն ա խ ա գ ա հ վարչութեան. բժիշկ Նաւասարդեան, հ ո գ ա բ ա ր ձ ո ւ ք. Յարութիւն Տէր-Ղևոնդեան, Գրիգոր Մկրտումեան, խ ն ա մ ա կ ա լ ն ե ր. Գ. Սանդուկեանց, Մ. Սալամբէկեանց:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ՆՈՒԽՈՒՑ մեզ հաղորդում են: «Մեր քաղաքը այժմ տարեկան 1,200 րուբլ է ծախսում փողոցների լուսաւորութեան համար, մի գումար որ պատկառելի թիւ է ներկայացնում քաղաքի ամբողջ մուտքի հետ համեմատելով. բայց ինչ օգուտ: Գործեալ լապտերներից մէնը կոտրված է, միւսի լոյսը մոխի մէջ կորած է, երրորդը մի լուցկից աւելի լոյս չէ տալիս: Նաւթը այնքան քիչ են ածում լապտերների մէջ, որ լապտերներից շատերը վառելուց մի ժամ յետոյ իրանք իրանց հանգչում են:»

—

Էրզրումից ստացած մասնաւոր նամակներից երևում է, որ Թիւրքաց կառավարութիւնը շատ խէթ աչքով է նայում Էրզրումի Սանասարեան ուսումնարանի վրա: Նա կամենում է միջամտել ուսումնարանական գործերում, իսկ ուսումնարանի վարչութիւնը այդ բացասում է և կամենում է միանգամայն անկախ հողի վրա կանգնեցնել ուսումնարանը, որ կարելի է միայն օտար տէրութիւնների հովանաւորների շնորհով:

—

Երեքշաբթի օր, 28-ին դեկտեմբերի ամերիկացի նեգրերի և նեգրուհիների խումբը կօնցերտ տուեց Արծրունու թատրոնում: Առանձնապէս իրանց վրա ուշադրութիւն են դարձնում պ. Դէվիսի ձայնը, մի գեղեցիկ բ ա ս և տիկին Էդվարդսի դուրեկան մեցօ-սօպրանօ: Խումբը մեծ աջողութիւն ունեցաւ, թատրոնը գրեթէ լի էր: Մեծ ծափահարութիւններով ընդունվեցաւ մանաւանդ «Նախ, Նախ» աւված կվինտէտը, որ ճշմարիտ շատ գեղեցիկ կերպով երգվեցաւ խմբից: Տիկին Էդվարդսի սօլօ երգած «Սվանէ րիվէր» երգը նոյնպէս շատ լաւ ընդունվեցաւ հասարակութիւնից:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ մեզ գրում են որ այդտեղի հայ ուսանողները Ջրօրհնեաց տօնին դիտաւորութիւն ունեն ներկայացնել «Խաթաբալա» պիէսան:

—

Պ. Մնացական Սարգսեանց ուղարկել է մեզ 10 րուբլ, խնդրելով որ «Մշակի» մի օրինակ ուղարկենք Կողպ գիւղի հայոց դպրոցին, որպէս նուէր Արշակ Մնացականեան Սարգսեանից:

—

Գեաւլեառ հայոց գիւղի ծխական ուսումնարանի հոգաբարձու պ. Դէմիրխանեանց խնդրում է մեզ տպել հետևեալը: «Պ. Միքայէլ Խան-Աղեանց, իր հանգուցեալ ամուսնու, տիկին Հեղինէի վերջին կամքը կատարելու նպատակով, սկսած է Ջալալ-Օղլուց մեր Լօռու ուսումնարանների վրա բաժանել հանգուցեալի գրադարանի ընտիր գրքերը: Այս գրքերից ուղարկված էին մեր ծխական դպրոցին բսան հատոր ընթերցանութեան ընտիր գրքերի: Դրա համար յայտնում ենք ուսումնարանի հոգաբարձութեան կողմից հրապարակական շնորհակալութիւնը պ. Խան-Աղեանցին:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԻԱ.

—

Դեկտեմբերի 17-ին վերջացաւ Ֆրանսիական ազգային ժողովների օրէնսդրական պարապմունքների շրջանը 1882 թուականի ընթացքում, գրում է „Голосъ“: Սենատը մի քանի փոփոխութիւններ մտցրեց պատգամաւորների ժողովից հաստատված բիւդժետի մէջ և նոյն ժողովից նորից փոփոխված բիւդժետ ստանալով, հաստատեց նրան: Այդպիսով Դիւկլերկի մինիստրութիւնը աջողութեամբ վերջացրեց պարլամենտական իր առաջին փորձը: Այդ մինիստրութիւնը, որի յարատևութեանը ոչ ոք չէր հաւատում և որին անկումն էին նախագուշակում, հէնց որ նա գործ կունենար պատգամաւորների ժողովի հետ, քանի որ վերջինը Ֆրէյսինէի մինիստրութեան անկումից յետոյ կորցրել էր հանրապետական մեծամասնութեան միակերպութիւնը և կատարելապէս մոռացել էր պարլամենտական կարգապահութիւնը, այդ մինիստրութիւնը ոչ թէ միայն կարողացաւ պահպանել իշխանութիւնը, այլ մինչև անգամ կարողացաւ վերականգնել պարլամենտական մեծամասնութեան միակերպութիւնը: Անընդհատ աշխատանքներով Ֆրանսիական առաջին մինիստրին աջողվեցաւ հանրապետական պատգամաւորներից կազմել մինիստրական մեծամասնութիւն, որ համաձայն է պաշտպանել կառավարութեանը որպէս գի մինիստրական նոր դժուարութիւններ չը ծագեն: Այդ մեծամասնութիւնը մանրամասնաբար չէ քննում այն հարցերը, որոնց համար մինիստրութիւնը հաւատարմութիւն է պահանջում: Թէպէտ այդ նպատակին հասնելը հեշտ չէր, բայց մինիստրութեան առաջնորդը չը փախեցաւ դժուարութիւններից, հասկանալով, որ պատգամաւորներն էլ կը փախենան կառավարութեանն տրած իրանց անկարգ ընդդիմադրութեան հետևանքներից: Դիւկլերկ կարողացաւ նրանց սանձահարել ոչ թէ իր հեղինակութեան ոյժով, այլ ակնարկելով, որ մինիստրական դժուարութիւնների անդադար ծագելը վտանգաւոր հետևանքներ կարող է ունենալ և մի քանի գլխաւոր անելով չափաւոր հանրապետականներին:

Փոքր առ փոքր պատգամաւորների ժողովի մէջ կարգապահութիւն կազմվեցաւ: Դժուար հարցերի քննութեան ժամանակ մինիստրութիւնը անդադար պաշտպանութիւն էր գտնում բաւական նշանաւոր մեծամասնութիւնից: Բիւդժետային վիճաբանութիւնները սկզբից այնպէս լաւ գնացին որ մինիստրութիւնը հաւատում էր նրանց աջող վախճանին:

Այնու ամենայնիւ կառավարութեան այս աջողութիւնից չէ կարելի եզրակացնել, որ Ֆրանսիան 1883 թուականին պարլամենտական հանդարտ կեանք կունենայ: Ֆրանսիայի այժմեան կառավարիչներից և ոչ մէկը չէ կարող ասել, թէ մի քանի ամսից յետոյ ինչ կը պատահի իրանց հետ կամ իրանց երկրի հետ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Փարիզից հեռագրում են դեկտեմբերի 20-ին (յունվարի 1-ին): Երէկ ցերեկով Գամբէտտայի առողջութիւնը լաւ էր: Վեց ժամին սաստիկ ջերմ սկսվեց: Լաննէլօնգ և Սիլրէյ բժիշկները իսկոյն կանչվեցան, որոնք գտան թէ փորոտիքի բորբոքումն սարսափելի արագութեամբ սաստկանում է: Բժշկապէտ Լաննէլօնգ այն ժամանակ յայտնեց, որ հիւանդութիւնը ճակատագրական վախճան կունենայ: Գամբէտտայի բարեկամներին իմացում տուեցին, որոնք եկան գիշերով Վիլ-Դավրէ: Գամբէտտան սարսափելի տանջվում էր: Նա սեղմեց բժշկապետ Լաննէլօնգի ձեռքը և հաստատ ձայնով շնորհակալութիւն յայտնեց նրան: Հոգեվարքը մօտ 10 ժամին սկսվեցաւ: Գամբէտտայի փորոտիքը կարծես այրում էին, և նա անդադար ջուր էր խնդրում խմելու համար: Նրա անկողնի մօտ գտնվում էին բժիշկ Ֆիէնզալ, Պօլ-Բէր, Սպիւլլէր, Էտիէն: Կէս գիշերին առանց հինգ րօպէի Գամբէտտան փչեց վերջին շունչը: Այդ լուրը Փարիզում խոր տպաւորութիւն գործեց: Մի քանի առաւօտեան լրագիրները իր ժամանակին իմացան Գամբէտտայի մահուան լուրը: «République Française» լրագիրը սև շրջանակով դուրս եկաւ, բայց անցքի մասին մի քանի խօսքերով հաղորդեց: Գամբէտտական ուրիշ լրագիրներն ևս «Voltaire» և «Paris» նոյնպէս սև շրջանակներով հրատարակվեցան:

—Փարիզից հեռագրում են դեկտեմբերի 20-ին: Այսօրվայ ընդունելութեան ժամանակ Գրէվին պատգամաւորների ժողովի և սենատի նախագահներին խոր ցաւակցութիւն յայտնեց Գամբէտտայի մահուան առիթով:

—Փարիզից հեռագրում են դեկտեմբերի 20-ին: Գամբէտտան կտակ չը թողեց: Նրա ընտանիքը ցանկանում է, որ թաղումը Նիցցայում կատարվի: Գամբէտտայի փարիզեան բարեկամները կնքեցին նրա բոլոր թղթերը, որոնք պետական նշանակութիւն ունեն: Լրագիրները յայտնում են, որ Գամբէտտայի մահը մեծ կորուստ է հանրապետութեան համար, գովաբանում են նրա ազգասիրութիւնը, որը չէր յուսահատվում մինչև անգամ Սեդանի, Մեցի և Փարիզի պաշարման ժամանակ:

—Փարիզից հեռագրում են դեկտեմբերի 21-ին (յունվարի 2-ին): Գամբէտտայի թաղումը նշանակված է յունվարի 10-ին, որ պատգամաւորների ժողովը ամբողջապէս կարողանայ ներկայ գտնվել թաղման հանդիսին: «Voltaire» և «République Française» լրագիրները հաղորդում են նահանգներից և արտասահմանից ուղարկված բազմաթիւ ցաւակցական հեռագիրներ: Առաւօտեան լրագիրները համարեա միաբերան խորը ցաւակցութիւն են յայտնում Գամբէտտայի մահուան մասին: Օրլեանական մամուլը տեսնում է Գամբէտտայի մահուան մէջ հանրապետութեան թուլանալը, այն ինչ արմատական լրագիրները այդ բանի մէջ չեն տեսնում ոչինչ վտանգ հանրապետութեան համար, բացի օպօրտիւնիստների կուսակցութեան ոչնչանալը:

—Լօնդօնից հեռագրում են դեկտեմբերի 21-ին (յունվարի 2-ին): Բոլոր լրագիրները ցաւակցութիւն են յայտնում Գամբէտտայի մահուան առիթով: «Times» լրագիրը կարծում է, որ այդ անցքը կարող է Եւրօպայի հաւասարակշռութիւնը խանգարել, և ցանկանում է իմանալ, թէ ինչպէս կարող է այդ հաւասարակշռութիւնը պահպանվել: «Daily News» լրագիրը ասում է, որ թէպէտ և հանրապետութիւնը տխուր դրութեան մէջ է, բայց նա գլխացել է դրանից աւելի զօրեղ հարուածներին: «Morning Post» կարծում է, որ հանրապետութիւնը չի թուլանայ Գամբէտտայի մահից յետոյ:

—Փարիզից հեռագրում են դեկտեմբերի 21-ին: Նոր տարվայ առիթով եղած պատրաստութիւնները սպականեցրին Գամբէտտայի մահուան տարաւորութիւնը: Այցելութիւն ունեցող բազմաթիւ լրագիրների չը հրատարակվելու պատճառով, դեռ ևս քիչ է խօսվել Գամբէտտայի մահուան մասին: Այսօր կարծես արթնացան տխուր յուզմունքից: Այն լրագիրները, որոնք խօսում են Գամբէտտայի վերջին րոպէների մասին, սաստիկ ծախվում են: Ցաւմունքը տարածվեցաւ նահանգներում և արտասահման, որտեղից հաղարաւոր հեռագիրներ են գալիս: Ցանայ թագաւորը, Ուէլսի իշխանը, Գլադստօն, ապանիական նախկին թագուհի Իզաբէլլա ցաւակցական հեռագիրներ ուղարկեցին: Երէկվայ տարեմուտեան ընդունելութիւնը Գրէվիի մօտ շատ տխուր էր: Գրէվին պատգամաւորների ժողովի նախագահին խոր ցաւակցութիւն յայտնեց Գամբէտտայի մահուան առիթով: Նկատեցին, որ Գրէվին շատ ծերացել է: Գամբեստայի քոյրը երէկ Նիցցա գնաց հօր հետ տեսակցելու համար, որ արգելի նրան Փարիզ գալ: Գամբէտտայի հայրը—70-ամեայ ծերունին—չէր կարող այդ ճանապարհորդութիւնը անել: Գամբէտտայի ընտանիքը ցանկանում է նրան Նիցցա թաղել, իսկ նրա բարեկամները ամեն միջոց գործ են դնում, որ համաձայնութիւն առնեն Գամբէտտայի թաղումը Փարիզ կատարելու համար: Երէկ երեկոյ մինիստրների խորհուրդը վճռեց թաղումը պետութեան հաշւով կատարել: Գամբէտտան հանգստացրած է շատ հասարակ սենեակում սև ծաղկից շինած մահճակալի վրա. մօրուքը համարեա սպիտակ է, բայց աչքերը, որոնցից մէկը ապակուցն է, սարսափելի տպաւորութիւն են գործում: Չը նայելով զմռսելուն, մարմնի փտումն սաստիկ պարածվում է և հասնում է դէմքին: Այսօր մի քանի քանդակագործներ հանեցին երեսի գիպսը, նկարիչները նկարեցին նրա գլուխը: Իրաւ են կտակը որոնում. ենթադրում են, որ Գամբէտտան կտակ չէ թողել: Բէվոլվէրի հետ պատահած դէպքի մասին այսօր պատմում են մի անցք, որ ամենից հաւանական է: Գամբէտտան իրան վիրաւորեց, երբ կամենում էր խլել ատրճանակը իր որդու մօր ձեռքից, որը կամենում էր անձնասպանութիւն գործել, չը կարողանալով համոզել Գամբէտտային, որ սա ճանաչէ այդ որդուն, որը այժմ 17 տարեկան է: Գամբէտտան թողեց բավրովին վերջացրած հեղինակութիւն. «Բարէլէի իբաւաբանութիւն» վերնագրով: Կառավարութեան կարգադրութեամբ կնքված են Գամբէտտայի թղթերը:

— Փարիզից հեռագրում են դեկտեմբերի 21-ին (յունվարի 2-ին): Այսօր բոլոր լրագիրները դատողութիւններ են անում Գամբէտտայի մահուան հետևանքների մասին: Ընդհանուր կարծիք է, որ հանրապետութիւնը կորցնում է ամենանշանաւոր քաղաքական գործիչին: Բոլոր լրագիրները գովաբանում են Գամբէտտայի մեծ տաղանդները և նրա ծառայութիւնները յօգուտ հայրենեաց. բայց արմատական և միապետական մամուլը անխնայ քննադատում է: Ինչ որ վերաբերում է Գամբէտտայի մահուան ազդեցութեանը քաղաքականութեան վրա, դեռ ևս շատ վաղ է որոշել նրան, թէպէտ կուսակցութիւնների նոր համախմբութիւնները անխուսափելի են: Բօրսան այսօր բարձրանում է: Փողային աշխարհը գտնում է, որ Գամբէտտայի մահով անհետացաւ այն միակ մարդը, որ կարող էր մղել Ֆրանսիային պատերազմի մէջ:

—Փարիզից հեռագրում են դեկտեմբերի 22-ին: Գամբէտտայի մահը շարունակում է ամբողջապէս կլանել հասարակական կարծիքը: Լրագիրները համարեա ուրիշ բանի վրա չեն խօսում: Ամեն բան անհետանում է այդ ազգային սգի մէջ, որ ապացուցանում է, թէ մինչև որ աստիճան Գամբէտտան ժողովրդականութիւն ունէր և սիրված էր և թէ որպէս մարմնացնում էր իր մէջ հանրապետութեան ապագան: Այդ պատճառով, զարմանալի չէ, որ հակահանրապետական լրագիրները Գամբէտտայի մահուան մէջ տեսնում են և հանրապետութեան մահը: Այն ինչ, արմատական լրագիրները, ընդհակառակն, տեսնում են դրա մէջ հանրապետութեան զօրեղանալու գրաւականն: «Débats» և «Siécle» լրագիրները, որոնք Գամբէտտայի մահից յետոյ այսօր առաջին անգամ դուրս եկան, նրան արժանի գովասանքներ անելուց յետոյ, ասում են, այնու ամենայնիւ, որ ինչքան էլ մեծ լինի այդ անցքը, բայց հանրապետութիւնը շատ ամուր է կանգնած, և նրան ոչինչ չէ կարող բռպառնալ:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 դեկտեմբերի: „Голосъ“ լրագիրը հաղորդում է, որ ենթադրված է դեկտեմբերի 29-ին հանդիսով տօնել ժուկօվսկու հարիւրամեակը:

ՓԱՐԻԶ, 28 դեկտեմբերի: Ժողովուրդը ահագին բազմութեամբ այցելում է Գամբէտտայի ժամանակաւոր գերեզմանը: Այցելուները գլխաւորապէս բանուորներ են: Շատերը պսակներ են բերում:

ՄԱՐՍԵԼ, 28 դեկտեմբերի: Անդայս խաղացէք աւստրիական հիւպատոսատան մուտքի մօտ կպցրին սպառնացող յայտնութիւններ աւստրիական կայսրի դէմ, որոնց պատճառը Օբերդանկի մահուան պատիժն է:

ԲԵԼԳՐԱԴ, 28 դեկտեմբերի: Օրինագիծը եկեղեցու և պետութեան յարաբերութիւնների մասին սկուպչինան միաձայն ընդունեց: Այսուհետև եպիսկոպոսները սինօդից կը նշանակվեն, իսկ միտրոպօլիտը եպիսկոպոսների առանձին ժողովից: Մինիստր-նախագահի, դաւանութիւնների մինիստրի, պետական խորհրդի նախագահի, բարձրագոյն պալատայի նախագահի և երկու անդամների նշանակվելը թագաւորը պէտք է հաստատէ:

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՎ, 28 դեկտեմբերի: 1883 թուականի նախահաշւի համեմատ նահանգական զեմստվօի եկամուտները հաշւած են 345,432 րուբլ:

ՌԻԱԶԱՆ, 28 դեկտեմբերի: Վերջին հինգ ամեակի ընթացքում կրակի դէմ փոխադարձ ապահովութեան ընկերութիւնը վճարել է 2,605,939 րուբլ վարձատրութիւն 46,672

չինութիւնների համար, որոնք ոչնչացրած են 5,277 հրդեհներով։

ՓԱՐԻԶ, 28 դեկտեմբերի։ Գեներալ Շանզիի ընտանիքը մի հեռագիր ստացաւ ռուսաց թագաւոր կայսրից, որով ցաւակցութիւն է յայտնվում գեներալի մահուան պատճառով։ Շանզիի թաղմանը ներկայ էին ռուսաց դեսպանատան մէջ բոլոր ծառայողները։ Գամբետտայի մահը կուսակցութիւնները նոր ձեւով կը բաժանէ. հանրապետական չորս բաժանումների տեղ երկուսը կը լինեն։ Մեծամասնութիւնը կը կազմվի չափաւոր կուսակցութիւնից, որի առաջնորդը կը լինի Ժիւլ Ֆերրի, որը կը ստանայ մինիստր-նախագահի պաշտօնը։

ԼՕՆԴՕՆ, 28 դեկտեմբերի։ Գլադստոն թեթեւ կերպով հիւանդացաւ չափազանց շատ աշխատելուց։ Բժիշկները խորհուրդ են տալիս հանգստութիւն։

ՀՌՕՄ, 28 դեկտեմբերի։ Ուսանողների մտադրութիւնը Օբերդանկին արձան կանգնեցնելու մասին չաջողվեցաւ։ Մեղաւորները ձերբակալված են, բեւտը կալանաւորված է։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՉՔԻ ԱՌԱՋ ՈՒՆԵՑԷՔ որ տօներից յետոյ ԴԵՐԻԱՆԵՐԻ և ՎԵՐԱՐԿՈՒՆԵՐԻ պատուէրները ընդունում ենք առաջուանից 30% արժան։ Գանօվսկի փողոցում տ. № 10 ԿԱՆԱՆՑ ԴԵՐՁԱԿ **ԳՐԻԳՈՐ ԱՆԻԵԱՆՑ**

1—3

ԱՄԱՆՆԵ՜Ր, ԱՄԱՆՆԵ՜Ր ԱՄԱՆՆԵ՜Ր

Ստացված են մեծ քանակութեամբ. ԱՄԱՆՆԵՐ առաջին տեսակի 2 ր. 30 կ. դիւժինը, դանակ և պատառաքաղ, թէյ 1-ին տեսակի, գրիչներ, մատուցարաններ, ՄՈՄԵՐ, փօշի (բօրակս լուացքի համար, շվոցներ, տաք գուլպաներ, 3,000 պատուէներ հատը 20 կ., 600 երկաթէ մահճակալներ 5—55 ր., գլխարկներ, շորեր, դրապ, արհեստական ծաղիկներ ապակէ ծածկոցներով և շատ ուրիշ ապրանքներ, ծախվում են ԿԻՍԱԳՆՈՎ, մինչև նոր տարին **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ **ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԼԵՐԷՅՈՒՄ**։

8—8

ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԹԱՏՐՈՆ

հինգշաբթի, դեկտեմբերի 30-ին, հայերէն ներկայացում

ՅՕԳՈՒՏ ՏԻԿԻՆ ՇԱՄԻՐԱՄԻ

I

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ

ՀԻՆԸ ՀՆԱՆՈՒՄ Է, ՆՈՐԸ ԶԱՐԳԱՆՈՒՄ

կոմ. 2 արարուածով

II

ՄԻ ԹԱՍ ԹԷՅ

վօդվիլ 1 արարուածով

III

կենդանի պատկեր

ՆԵՐԿԱՅ ՏԱՐՎԱՅ ԿՏԱԿԸ

4—5

ՐԱՖՖԻ

ԽԱՄՍԱՅԻ

ՄԵԼԻՔՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԳԻՆՆ Է 1 Ր. 50 Կ.

Գիրքը բաղկացած է 467 երեսներից

Թիֆլիսում վաճառվում է

„Մշակի“ խմբագրատանը.—„կենտրօնական գրավաճառանոցում“ Միրիմանօվի տանը № № 3 և 4. Գ. Զաքարեան Գրիգորեանցի „կովկասեան գրավաճառանոցում“.— Գ. Էնֆիաճեանցի ծխախոտի խանութում.— Գ. Շահինեանցի ծխախոտի խանութում։

Օտարաքաղաքացիք կարող են գիմել կամ յիշեալ տեղերը, կամ ուղղակի հեղինակին հետեւեալ հասցեով։

ТИФЛИСЪ. Редакція „Мшакъ“.

РАФФИ.

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ ԹԷՅԻ ԳՆԵՐԻ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՓՈՔՐԱՑՈՒՄՆ

(MAISON DE CONFIANCE) ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԼԵՐԷԱ № № 156, 157, 158, 159 և 160.

համեմատեցէք թէյ

1 ր. 10 կ. թէյի հետ ամեն տեղ		1 ր. 30 կ.	
1 „ 20 „	. . . .	1 „ 60 „	
1 „ 40 „	. . . .	1 „ 90 „	
1 „ 60 „	. . . .	2 „ 20 „	
1 „ 80 „	. . . .	2 „ 50 „	
ամենալաւը 2 ր.	. . . . .	3 „ ——	

Մի և նոյն տեղը գործակալութիւն վաճառման շօկօլադի և կակաօ-Փրայ էսսենցիայի, Պալմերի բիսկվիտների, Բագրի կօնֆեկտների, Շեֆելդի դանակների, Տուրնեռի գրիչների, Գասսի հրացանների, Վեկլեի րէվօլվերների, Բարնսբիի թամբերի, Մեկինի ամաններ, Կօլմանի կրախմալ և մանանեխ, Շվարցի ալբօմներ և այլն և այլն։

47—100

ԵՐԿԱԹԻ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ

ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ

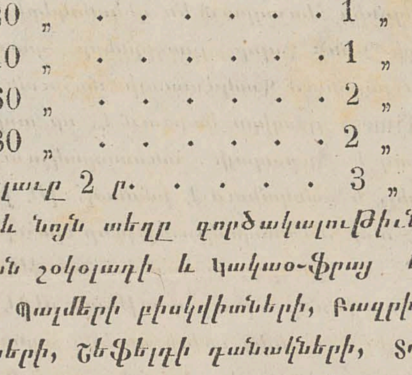

Մի հոգու համար 8 րուբլուց, երկու հոգու համար 14 ր., մահիճներ ծովային խոտով լցված 6—9 ր. **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԻՋ**։ Նոյն տեղը մեծ քանակութեամբ ԱՄԱՆՆԵՐ, դանակներ պատառաքաղներով, երկաթէ ԳՐԻՉՆԵՐ, կողպէքներ, թիեր, ողամարդկերանց և կանանց ԹԱՄԲԵՐ, մատուցարաններ, ԿԼԷՕՆԿԱ, րէվօլվերներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ալբօմներ, կօնֆեկտներ, ԹԷՅ 1-ին հունձի և այլն 25% աւելի լաւ և էժան քան թէ ուրիշ տեղ։

7—100

ՕԳՏԱԻԷՏ ՆՈՅՆ ԻՍԿ ՏՕՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

խէրերի մուրաբա, պատեղ 1-ին տեսակի և ուրիշ ԿՕՆՖԵԿՏՆԵՐ, անգլիական բիսկվիտ, կակաօ և շօկօլադ, ԱՍՂԱՄԱՆՆԵՐ ընծաների համար, բաժակներ, խցանահաններ, ջրամաններ, ԹԷՅԱՄԱՆՆԵՐ բրիտանական մետաղից և այլն։ **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ։

7—10

ՂԱՐԱԲԱՂԻ

ԱՍՏՂԱԳԷՏԸ

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՊԼԱՏՕՆ ԶՈՒԲՕՎԻ

ԹԱՐԳՄԱՆՆՑ **ՐԱՖՖԻ**

Թիֆլիսում գինն է . 1 ր. 20 կ.

Թիֆլիսից դուրս . . . 1 ր. 50 կ.

վաճառվում է

„Մշակի“ խմբագրատանը. „կենտրօնական գրավաճառանոցում.“ Զաքարեա Գրիգորեանի „կովկասեան գրավաճառանոցում.“ պ. Շահվերդեանի գրավաճառանոցում. պ. պ. Շահինեանցի և Տէր-Գրիգորեանցի ծխախոտի մագազիններում։

ԹԷՅ առաջին հունձի այս տարի փաղանց գոյնաւոր և հոտաւէտ։ Այդ թ **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** ստացված է 50,000 ֆունտ և ծախվ 25% էժան և աւելի լաւ քան թէ ո տեղ։ Օրինակ. Լաւ ԿՕՆԳՕ թէյ 1 ր.— 20 կոպ., պատուական ՍԱՆՖԱ թէյ 1 40 կ., հիանալի ՄՕՆԻԿ թէյ 1 ր. 6 այս թէյ ամեն տեղ ծախվում է 2 ր.— 50 կ., գեղեցիկ ԿԱՑՍԱՌԻ թէյ 1 ր. 8 և ամենալաւ Փու-չու-Փու թէյ 2 ր. ձուր թէյ առանց թղթի։ Նոյն տեղը բարար լինում են 500 երկաթէ ՄԱՀՃԱ ՆԵՐ 6 ր.—60 ր., երկաթէ ԳՐԻՉՆԵՐ բողջ Անգլիօվկասի համար, շօկօլադ Ֆ Շեֆիլդի ԴԱՆԱԿՆԵՐ, վերականգնող Ս ՄԱՍՏԵՐ մազերի համար, հրացաններ Գ ՐԵՎՕԼՎԵՐՆԵՐ Վէբլի, ԹԱՄԲԵՐ Բարնսի Կօլմանի նըշըշտայ, ԱԼԲՕՄՆԵՐ Շվարցի գնով։ **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ ԱՐԾՐՈՒՆ ԳԱԼԼԵՐԷՅՈՒՄ** № 156, 157, 1 159 և 100։

95—100

ԲԱՐՕՆ ՖՕՆ-ԿՈՒԶԵՆԲԱԽԻ ԱՊԱԿԷ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ հասցնում ԿՐԿՆԱԿԻ մեծութեան ՇԻՇԵՐ գինու և լիմօնադի համար 1,000 հատը 100 ր., տեսակի ԿԻՍԱՇԻՇԵՐ 1,000 հատը 85 ր. ԳԱՐԻՋՐԻ շիշեր 1,000 հատը 90 ր.։ Նոյն ջրամաններ, ԲԱԺԱԿՆԵՐ, օղիի ամեն տեսակ ՇԻՇԵՐ և ապակի ամեն տեսակ պատկ լէքներ լամպաների համար և այլն գործարանը ծախում է ԱՄԵՆԱԷԺԱՆ գներով։ Ապ ամանեղէնների համար դեղատների պահանջելուն պէս կուղարկվեն առանձին ցուցակ քանակութեամբ վաճառվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, ԿՈՒԿԻԱ ՍԻՄԵՆՍԻ ԵՒ ԳԱԼԿԷԻ ԳՐԱՍԵՆՆԵՐ ՄԷՋ։

5—6

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1883 Թ. ՅՈՒՆՎԱՐԻՑ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ ԿԸ ՍԿՍՎԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԵԼ

„ԱՂԲԻՒՐ“

Մի ամսեայ հրատարակութիւն երեխաների, ծնողների և դաստիարակների համար

(Տարէնը լոյս կը տեսնի 12 համար 1—3 թերթ)

Բովանդակութիւն

I) Վէպեր, մանրավէպեր, զրոյցներ, առակներ, հէքիաթներ, կենսագրութիւնն

II) Բանաստեղծութիւններ։

III) Գիտութիւն և արուեստ։

IV) Մանկավարժական և այլ յօդուածներ, թղթակցութիւններ, առաջարկութիւններ, լուրեր, խորհուրդներ։

V) Հետաքրքիր տեղեկութիւններ և խառն լուրեր։

VI) Մատենախօսութիւն և նոր գրքեր։

VII) Կրթութեան և դաստիարակութեան վերաբերեալ յօդուածներ և տեղեկութիւններ։

VIII) Զուարճալի մանկական, Ֆրէբէլեան, շախմատի և այլ խաղեր, րէբուսներ, թուաբանական խնդիրներ։

IX) Անեկդօտներ, հանելուկներ։

X) Այլ և այլք

XI) Երգեր նօտաներով։

XII) Յայտարարութիւններ։

Տարեկան գինը 3 րուբլի, կէս տարուանը 2 ր., առանձին համարները 15—40 Ծանօթ. ա) Վէպեր, կենսագրութիւններ և այլն կարող են լինել և պատկերներ

բ) Համարներից աւելի քան վեցի բովանդակութիւնը կարող է միայն և վէպերանկ կազմուած լինել։

գ) Տարեկան բաժանորդները կը ստանան երկու պրեմիա. յուլիսին մի պատկեր, և դեկտեմբերին օրացոյց առաջիկայ տարուայ համար։

Հասցէն, Тифлисъ Редакція „Ахпюръ“ իսկ արտասահմանից, Tiflis (Cau se) Redaction du journal „Agbür“

Խմբագիր-հրատարակիչ Տիգրան Նազարեանց։

5—5

ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՄՍԻ ՄԷԿԻՑ

ՍԿՍԵՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԵԼ ՎԻԷՆՆԱՅՈՒՄ

L'ORIENTAL

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԹԵՐԹԸ, ԱՄԻՍԸ ԵՐԿՈՒ ԱՆԳԱՄ։

„Ժուռնալ դ'Օրիան“ լրագրի հին բաժանորդներին դադարեցրած թերթի կուղարկվի այդ նոր հրատարակութիւնը։

„L'Oriental“ թերթի տարեկան գինը 8 րուբլ է, կէս տարվանը 4 րուբլ։ Գրվել կարելի է „ՄՇԱԿԻ“ խմբագրութեան մէջ, կամ ուղղակի Վիէննայում գի րով հետեւեալ հասցէով. Vienne (Autriche) M. F. Salles I. Neuer Markt

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 29 Декабря 1882 года.

Типогр. Главн. Упр. Главнонач. гражд. час., Лор.-Мелик. ул. каз. д.